

Zenei szemle.

Riegler Ernő orgonaművész hangszerének épen olyan lelkiismeretes kitünő tudósa, mint amilyen kitünő orgonajátékos.

Ha csak egy kissé közelebből figyeljük az orgonista előadását, könnyen megértjük, hogy az összes előadó zenészek között miért kell az orgonistának a leguniverzálisabb tudással rendelkeznie. Előtte egy hatalmas hangszer, amely négy billentyűzet, megszámlálhatatlan nyomógomb, kapcsoló, lábnyomó, pedál stb. segítségével egy teljes zenekar hangszínét foglalja magában. Ahhoz, hogy az orgonista az orgonaelőadás legfőbb követelményének, a helyes regisztrálásnak (a hangszínek helyes megválasztása) megfeleljen, ismernie kell hangszerének anatómiáját, teljes fizionómiáját, az orgona főbb típusait, éreznie kell az előadandó mű stílusát, helyét a történelemben stb., hogy mindezek az ismeretek mintegy a vérévé válva felhasználhatók legyenek a hangszer szellemi és művészi tulajdonságainak érvényesítésében. A modern kor technikai vívmányai méginkább megnehezítik e hangszer bonyolult szerkezetének teljes és alapos megismerhetését. Sípjainak tökéletesítésén, szaporításán századok tudománya dolgozott. Úgy, amint a zeneszerző nem tud hangszerelni, ha nem ismeri az egyes hangszerek hangterjedelmét, a hangszínek keverésének hatását, úgy az orgonista sem tud helyesen regisztrálni, ha nem ismeri a különféle regiszterek jellegét, hanghatását. A játékos itt hasonló a mérnökhöz, aki egy hatalmas gépezetet minden segítség nélkül egyedül tud működésbe hozni. A helyes színmegválasztás és keverés, a hangerősség helyes megosztása, a hangarányoknak a térben való megérezése, a szükséges változtatásoknak a megfelelő pillanatban késedelmeskedés nélkül való eszköz-

lése, a folytonos szellemi éberségnek ezerfelé ágazó figyelemnek, technikai rutinnak olyan fokát követeli meg, amely átlagteljesítménynek semmiképp sem tekinthető.

Riegler Ernő műsorán Bach Sebastian, az orgona mindenkori legnagyobb mesterének két műve is szerepelt: E-moll és C-dur prelúdiuma és fűgája. Az E-moll prelúdium és fűga architektónikus vonalai tisztán bontakoztak ki a regisztrálás nagyvonalú, egy-séges felépítésében. Bach zenekari stílusát kell ismerni ahhoz, hogy valaki orgonaművét hasonló stílusban ilyen helyesen regisztrálni tudja. Egy helytelen fokozás, színmódosítás, elaprózások tönkreteszik Bach fenséges benső drámaiságát, a szerkezet nagyszerű egységét, fűgáinak erőteljes vitalitását.

Mozart gyönyörű F-moll, Franck Cezár C-dur fantáziájának, Perényi Géza színgazdag, hatásos két orgonaművének és Callaerts J. pompás lendületű E-moll Toccatajának előadásával sokoldalúan mutatta be Riegler Ernő elmélyedő, gondos regiszter-tanulmányait, kitünő stílusérzékét, az olcsó hatást mindenkor kerülő, kiforrott művészi fantáziáját.

Prahács Margit.

Magyar folyóíratszemle.

Bartók György a *Budapesti Szemlében* életbölcseleti eszméit foglalja össze. A divat — mondja — kikezdi olykor olykor a filozófiát is, különösen olyan formában, hogy a bölcseletnek valamely könnyen és kellőképpen reklámozott alakja a tudósok és a nagyközönség körében is közkedveltségre tesz szert. Az így divatosná vált filozófia népszerűségét annak köszönheti, hogy a kor tudatában élő kérdések felé fordítja figyelmét és ezek közül is oly kérdések felé, amelyek a köztudatban szintén népszerűek. Így a néhány évtizede még igen virágzó evolucionizmus,

amely a görnyedő lelkek nagy életre szóló kérdéseit a darwinizmus varázsszavával akarta megoldani, ma már a biológiai tudományokban is divatját multá. A biológiai tudományok fellendülésének hatása alatt azonban ma is tartja magát az a bölcseleti irány, amely a biológia alapelveit szeretné érvényesíteni a filozófiában; arról van meggyőződve, hogy a biológiai értelemben vett élet értékei az úgynevezett szellemi értékekkel egybeesnek, illetőleg a szellemi értékek becsüket a biológiai életértékektől nyrik. De ma már a francia és német bölcselek közül is sokan hangsúlyozzák, hogy a biológiai értelemben vett élet csakugyan nem a legfőbb jó. Van egy felsőbb élet, amelyet az ember fáradságos küzdelmek árán szerezhet meg magának. Ezáltal szentelheti meg azt az életet is, amely születésekor lett osztályrészévé és egyszerűsmind eszközévé is arra, hogy megszerezhesse azt a magasabb valóban isteni életet is a maga számára. Az emberi élet első tanítója a természet, amely a maga végtelen gazdagságában szüntelenül alakítja és fáradságtalanul teremti az embert és teremti ezáltal önmagát is. Az élet nagy műalkotásában a második hely mimagunkat illet meg. Életünket minél tökéletesebben kialakítani nemcsak jogunk, hanem kötelességünk is. Az ember az érzéki és szellemi világ határán él és ez a kiváltságos helyzet sok kinnak és elégedetlenségnek forrása. Ez a kettősség tökéletesen le nem győzhető és így az ember lelkét örökös küzdelem színterévé teszi. Az életalakítás munkája nehéz, de fenséges feladat. De csak így lehet az ember az emberi élet művének alakítója.

Balla Antal a háború után fölébredt vallásos érzület jelenségeinek magyarázatát adja a *Társadalomtudomány* legújabb számában. A felébredt vallásos érzést tapasztalati tények mutatják. Elvitathatatlan, hogy a modern gondolkodás a keresztény realizmushoz van visszatérőben. A keresztény vallások ellen az elmúlt évtizedekben emelt vádak ma már csaknem teljesen elnémultak. A katolikus egyház és az égiszte alatt működő társadalmi egyesületek mindent elkövetnek a kapitalizmus okozta visszaélések kiküszöbölésére és ugyanakkor a protestantizmus nagy emberbaráti tevékenységet fejt ki, különösen Angliában és Amerikában, hogy a munkások során enyhítsen. Napjainkban nincs komoly gondolkodó, aki a valásról vagy annak valamely megnyilvánulási módjáról, mint elavult dologról nyilatkoznék. Mindinkább bebizonyosodik, hogy a vallási hiedelmekkel szemben nincsen helye a tudományos vitának. A racionalista és a vallásos ember sohasem értik meg egymást, mert mind a kettő más világban él. Bebizonyosodott, hogy a tudás és a hit külön terrenum, az ember lelki világának két külön jelensége, amelyek ugyanabban az öntudatban egészen jól megférnek. A tudomány legyen szerényebb; meg kell elégednie a tények megismerésével, a viszonyok megállapításával, az anyagi és szellemi világ törvényeinek kutatásával és működési tere akkor is beláthatatlan. A vallás célja egészen más; ez kapcsol össze bennünket a határtalannal. Fontossága pedig rendkívüli azért is, mert a legszorosabb kapcsolatban van az erkölccsel.

K. B. O.

A NAPKELET minden közleményéért írója felel. A folyóirat szerkesztője: TORMAY CECILE; s. szerkesztője: HARTMANN JÁNOS. A kiadásért felelős: HEGEDŰS ISTVÁN.

Stephaneum nyomda r. t. — Nyomdaigazgató: KOHL FERENC.